

Korlátozná az unió saját vállalatai versenyképességét

Egy új uniós irányelv értelmében az EU-ban működő nagyvállalatok mozgásteret világszerte beszűkülne. Eszerint a nagyvállalatok saját értékláncuk ellenőrzésére kényszerülnek szigorú emberi jogi és környezetvédelmi szabályok szerint. Az Európai Bizottság javaslata, amelyet az Európai Parlament tovább rontott, a civil szervezeteknek és a nem kormányzati nemzetközi szervezeteknek hatalmas ütőkártyát ad a kezébe azáltal, hogy különböző panasztételi eljárásokkal leterhelhetik a vállalatokat. Az átgondolatlan szabályozás a nemzeti érdekek súlyos károsodásához és az unió versenyképességének csökkenéséhez vezet, miközben a háborútól és annak következményeitől, valamint a Covid utóhatásaitól szenved az európai gazdaság.

Az Európai Bizottság már amúgy is számos kérdést felvető javaslatából az Európai Parlament (EP) az uniós nagyvállalatok számára ketyegő bombát csinált. Az elfogadott javaslat értelmében az uniós és nem uniós nagyvállalatoknak ellenőrizniük kell, hogy partnereik betartják-e az emberi jogi és környezetvédelmi szabályokat.¹ Ez vonatkozna a teljes értékláncon belül a közvetlen és közvetett üzleti kapcsolatokra is. Azaz egy nagyvállalatnak tisztában kell lennie, hogy terméke előállításától egészen a végső fogyasztóig az üzleti partnerek betartják-e az emberi, szociális és munkajogokat, valamint a környezetvédelmi szabályokat.

A Bizottság eredeti tervezetét kétszer is elutasította saját ellenőrző testülete, a Szabályozási Ellenőrzési Testület, ennek ellenére 2022 februárjában a biztosi kollégium útjára indította a javaslatot.² A baloldali pártok által hosszú ideje szorgalmazott javaslat az Európai Parlament Jogi Bizottsága elé került, amelynek módosításai és kiegészítései még inkább kontrollálják a vállalatokat. Főleg azáltal, hogy az érintett vállalatok körét is kibővítették.

Az irányelv értelmében a nagyvállalatoknak – azaz olyan cégeknek, amelyeknek több mint 250 alkalmazottjuk és több mint évi 40 millió eurós nettó forgalmuk van – feladatuk megelőzni, megszüntetni, számonkérni, sőt orvosolni is

¹ European Parliament 2023.

² European Parliament 2021.

a vélt vagy valós emberi jogi és környezetvédelmi kihágásokat üzleti partnereik körében. A nagyvállalatoknak beszámolót kell készíteniük arról, hogy partnereik megfelelnek-e a szabályoknak, különben ennek mellőzése szankciókat von maga után. A vállalatok pénzbüntetéssel és más szankciókkal is büntethetők.³ Így például a nyilvánosság előtti elismeréssel vagy egy adott vállalat import- és exporttevékenységének tiltásával, továbbá évi nettó árbevételének 5%-áig pénzbüntetéssel is. Az érintett uniós és nem uniós vállalatokat tehát arra kényszerítik, hogy viselkedjenek saját partnereik rendőrségeként, és járjanak el velük szemben.

A valódi veszélyt azonban a civil szervezeteknek és érdekvédelmi szervezeteknek juttatott jogosítvány jelenti, amelynek köszönhetően panasszal élhetnek a vállalatoknál, ha úgy vélik, hogy az értékláncuk részét képező vállalat jogsértést követett el. A vállalatoknak kötelező befogadniuk a panaszokat és tárgyalásra bocsátaniuk az ügyet, még akkor is, ha nem tartják megalapozottnak azokat. Félő, hogy egy civil szervezet szimplán politikai megfontoltságból egy vállalatnál eljárást kezdeményez, ha úgy gondolja, hogy valamelyik partnere, legyen az a világ és értéklánca bármely pontján, nem tartja be a környezetvédelmi szabályokat. Ezzel okozva további kihívásokat, hiszen a bizonyítás terhe arra a vállalatra hárul, amelyhez a civil szervezet fordult.

A főként zöld és szocialista képviselők által szorgalmazott javaslat alapja az az elvárás, hogy harmonizálni kell az uniós és nemzeti jogszabályokat a vállalati fenntarthatósági elvárások kapcsán. Ugyanis jelentős eltérések mutatkoznak a tagállamok között, ezzel előnytelen versenyfeltételeket okozva. Bár nem ennyire szigorú formában, de Németország és Franciaország is fogadott el hasonló szabályozást.⁴ Más tagállamokban (Hollandia, Dánia, Luxemburg) is látható hasonló igyekezet, míg másokban jóval enyhébb szabályokat vélhetünk felfedezni. Ez eltérő nemzeti polgári jogi felelősségi rendszerekhez vezet, ami a belső piacon belül a verseny torzulásával jár.

A verseny torzulásának elkerülése végett a Bizottság a belső piac megteremtése és működése érdekében az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 114. cikkére hivatkozva harmonizálja a szabályokat a tagállamokban. Ugyan az irányelv lefekteti az alapvető szabályokat, azok nemzeti jogba való átültetése azonban már a tagállamok hatásköre. A tagállamok feladata továbbá az is, hogy az irányelv által előírt szabályok betartatásáért felelős hatóságot

³ Európai Parlament 2023.

⁴ STEFANO 2023.

működtessenek.⁵ A nemzeti hatóságok vezetőit egy uniós hálózat fogná össze a hatékony együttműködés érdekében.

Az irányelvet több kritika érte érdekvédelmi szervezetek és társadalmi szervezetek részéről, amelyek többsége egyetért annak eredeti céljával: azzal, hogy a vállalatok járuljanak hozzá a fenntarthatósághoz, illetve az emberi jogok érvényesítéséhez.⁶ A vállalatok érdekeit védő szervezetek főként átgondolatlansággal, irrealizmussal, a társadalmi egyeztetés és az észszerűség hiányával illetik a jogszabálytervezetet.⁷ A civil társadalmi körök és akademikusok is több hibát véltek felfedezni a javaslatban.⁸

A több gazdasági érdekvédelmi szervezetből álló Európai Üzleti Közösség (Business Europe) támogatja ugyan a javaslat eredeti célját, ugyanakkor több korrekciót kérnek az uniótól.⁹ Többek közt aggodalmukat fejezték ki a kkv-k érintettsége miatt, miszerint így vagy úgy, de kihatással lesz rájuk az irányelv. Véleményük szerint az irányelv jogbizonytalanságot okozna, ami az alapvetően is válságos időket élő és túlszabályozott uniót feleslegesen sújtaná tovább.

A kritikák szerint inkább ösztönözni kellene az uniós nagyvállalatokat, hogy figyelembe vegyék közvetlen üzleti tevékenységük során az emberi jogokat és a klímavédelmet. Azonban az Európai Parlamentben a Néppárt többnyire az igazgatók felelősségi rendszerének törlését kezdeményezte módosító javaslatában.¹⁰ Szintén ezt módosította volna az euroszeptikus Identitás és Demokrácia nevű párt, valamint azt a javaslatot is törölték volna, amely előírná a vállalatoknak a társaság üzleti modellje és stratégiája összeegyeztethetőségét a Párizsi Megállapodással a felmelegedés 1,5 °C-ra való korlátozása érdekében.¹¹ Az Európai Konzervatívok és Reformisták javaslata szerint nemcsak a vállalatokra, hanem egyesületekre, alapítványokra, nem kormányzati szervezetekre (NGO-k) is vonatkozna az irányelv.¹²

Az Európai Parlament május 31-én vitázott a javaslatról, amelyet másnap, június 1-jén megszavazott, illetve azt is jóváhagyta, hogy a mandátumot az intézményközi egyeztetés megkezdéséhez megadja.¹³ Az irányelv elfogadásának esélyét jelentősen növelte, hogy az EP véleményyt adó szakbizottságainak

⁵ European Commission 2022.

⁶ SPINACI 2023.

⁷ European Confederation of Directors Associations 2022.

⁸ KAMPOURAKIS–ELLER 2022.

⁹ Business Europe 2023.

¹⁰ VOSS 2023.

¹¹ LEBRETON et al. 2023.

¹² VILLALBA 2023.

¹³ European Parliament 2023.

jelentéstevőí egy kivétellel mind a szocialisták és a liberálisok soraiból jöttek. Így a többnyire baloldaliak által szorgalmazott javaslat 366-225 szavazati arányban elfogadásra került. Mivel az EP megszavazta a trilógus mandátumot, a rendes jogalkotási eljárás keretében az Európai Unió Tanácsa, a Bizottság és az Európai Parlament intézményközi tárgyalást kezd. Ha a Tanács úgy is dönt, hogy visszautasítja a javaslatot, elhúzódó jogalkotási folyamatra lehet számítani.

2023. június 2.

Felhasznált irodalom

- Business Europe (2023): *Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CS3D) – Joint Business Statement*. 2023. május 25. Online: www.buinessurope.eu/publications/corporate-sustainability-due-diligence-directive-cs3d-joint-business-statement
- Európai Parlament (2023): *Jegyzőkönyv. Név szerinti szavazás eredménye*. 2023. június 1. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/PV-9-2023-06-01-RCV_FR.pdf
- European Commission (2022): *Just and Sustainable Economy: Companies to Respect Human Rights and Environment in Global Value Chains*. 2022. február 23. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_22_1147
- European Confederation of Directors Associations (2022): *Unclear Duties of Board Directors in EC Proposal Make for Legal Disputes*. 2022. február 24. Online: <https://ecoda.eu/wp-content/uploads/2019/08/20220222-Press-Release-Directors-Duties-1.pdf>
- European Parliament (2021): *European Parliament Resolution of 10 March 2021 with Recommendations to the Commission on Corporate Due Diligence and Corporate Accountability*. 2021. szeptember 23. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0073_EN.html
- European Parliament (2023): *REPORT on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and Amending Directive (EU) 2019/1937*. 2023. május 17. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0184_EN.html?fbclid=IwAR0BzDc9CgFfBy3vhcBHchAF7QpmZyk-sIKn8wmw0wHNFQOtGPicZ2mXSMgY
- KAMPOURAKIS, Ioannis – ELLER, Klaas Hendrik (2022): Quantifying 'Better Regulation'. *Verfassung blog*, 2022. február 21. Online: <https://verfassungsblog.de/quantifying-better-regulation/>
- LEBRETON, Gilles et al. (2023): *Amendment 392*. 2023. május 24. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0184-AM-392-394_EN.pdf
- SPINACI, Stefano (2023): Corporate Sustainability Due Diligence. How to Integrate Human Rights and Environmental Concerns in Value Chains. *Members Research Service*, 2023. május Online: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729424/EPRS_BRI\(2022\)729424_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729424/EPRS_BRI(2022)729424_EN.pdf)
- VILLALBA, Jorge Buxadé (2023): *Amendment 395*. 2023. május 24. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0184-AM-395-401_EN.pdf
- VOSS, Axel (2023): *Amendment 382*. 2023. május 24. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0184-AM-382-391_EN.pdf